

ክፍል ሀ - ምድርና አየር

**SECTION A
LAND AND CLIMATE**

ክፍል ሀ. ምድርና አየር

የመሬት አካል የሚገልጹት መረጃዎች ስለ ወንዞች ርዝማኔ ስለ ሀይቆች መጠን ስለ ተራራዎች ከፍታና እንዲሁም ስለ ብሔራዊ ፓርኮች ክልሎች ስፋትና አቀማመጥ ነው። አንዳንዶቹ መረጃዎች በትክክል ተሰፍረው የተገኙ ባይሆንም የኢትዮጵያ ካርታ ሥራ ባለሥልጣን ከታመኑ ምንጮች የሰበሰባቸው ናቸው ።

ሠንጠረዥ ሀ.1 የኢትዮጵያ ዋና ዋና ወንዞች ርዝመት

ሠንጠረዥ ሀ.2 የኢትዮጵያ ዋና ዋና ሐይቆች ስፋትና ጥልቀት

ሠንጠረዥ ሀ.3 የኢትዮጵያ ዋና ዋና ተራራዎች ከፍታ

ሠንጠረዥ ሀ.4 ብሔራዊ ፓርኮች ክልሎችና መጠላያዎች

ስለ አየር ጠባይ ሁኔታ ለብዙዎች የረጅም ዘመን የዝናምና የአየር ጠባይ ሁኔታ መግለጫ ማግኘት አስቸጋሪ ነው ።

ሠንጠረዥ ሀ.5 የተመለከቱት ጣቢያዎች የብሔራዊ አገልግሎት ድርጅት የተሞሉ መረጃዎች ናቸው።

ሠንጠረዥ ሀ.6 የማዳበሪያ ሽያጭ በክልል

SECTION A. LAND AND CLIMATE

The data under land include length of rivers, size of lakes, height of mountains, location of National Parks and game reserves. Some of the information given are not based on actual measurement but have been collected from various reliable sources by the Ethiopian Mapping Authority.

Table A. 1 Length of major rivers in Ethiopia

Table A. 2 Approximate size of major lakes in Ethiopia

Table A. 3 Height of major mountains in Ethiopia

Table A. 4 Location of National parks, game reserves and sanctuaries

Climate For many stations it is difficult to obtain long-term records of temperature and rainfall.

Table A. 5 The selected stations are those for which the National Meteorological Services Agency supplied data continuously.

Tables A. 6 Total sell of fertilizer by region.

የኢትዮጵያ ዋና ዋና ወንዞች ርዝመት
LENGTH OF MAJOR RIVERS IN ETHIOPIA

ሠንጠረዥ ሀ.1

TABLE A.1

የወንዝ ስም	ርዝመት በኪሎ ሜትር			
	ጠቅላላ	ኢትዮጵያ ውስጥ	ከኢትዮጵያ ውጭ	
አባይ	1450	800	650	ABAY
ዋቢ ሸበሌ	1130	1000	130	WABI SHEBELE
ገናሌ	858	480	378	GENALE
አዋሽ	1200	1200	0	AWASH
አሞ	760	760	0	OMO
ተክኬ	608	608	0	TEKEZE
መረብ	440	440	0	MEREB
ባሮ	277	277	0	BARO
አንገረብ	220	220	0	ANGEREB
	TOTAL	INSIDE ETHIOPIA	OUTSIDE ETHIOPIA	NAME OF RIVER
	LENGTH IN KM.			

የኢትዮጵያ ዋና ዋና ሐይቆች ስፋትና ጥልቀት መጠን ግምት
APPROXIMATE SIZE AND DEPTH OF MAJOR LAKES IN ETHIOPIA

ሠንጠረዥ ሀ.2

TABLE A.2

የሐይቁ ስም	ርዝመት በኪሎ ሜትር	ወርድ በኪሎ ሜትር	ስፋት በኪሎ ሜትር ካሬ	ከፍተኛ ጥልቀት በሜትር	ከፍታው በሜትር	
አባያ	60	20	1160	13	1268	ABAYA
አቢይታ	17	15	205	14	1573	ABIYATA
አሸንጌ	5	4	20	25	2409	ASHENG
አዋሳ	16	9	129	10	1708	AWASA
ቢሾፍቱ	-	-	-	85	-	BISHOFTU
ጫሞ	26	22	551	10	1235	CHAMO
ሐይቅ	7	5	35	23	2030	HAYK
ቆቃ	20	15	250	9	-	KOKA
ላንጋኖ	18	16	230	46	1585	LANGANO
ሻላ	28	12	409	250	1567	SHALA
ጣና	70	60	3600	9	1840	TANA
ዝዋይ	25	20	434	4	1846	ZIWAY
	LENGTH (KM)	WIDTH (KM)	AREA (KM)2	MAXIMUM DEPTH (M)	ALTITUDE (M)	NAME OF LAKES

- መረጃ አልተገኘም
- Data not available

የኢትዮጵያ ዋና ዋና ተራራዎች ከፍታ መጠንና የሚገኙበት ክልል
HEIGHT OF MAJOR MOUNTAINS IN ETHIOPIA AND THEIR LOCATION BY REGION.

ሠንጠረዥ ሀ.3

TABLE A . 3

የተራራው ሥም	ክልል	ከፍታው በሜትር		
ራስ ዳሽን	አማራ	4550	RAS DASHEN	AMHARA
ላገዳ	አማራ	4532	LEGEDA	AMHARA
አናሎ	አማራ	4480	ANALU	AMHARA
ወኖበር	አማራ	4472	WEYNOBER	AMHARA
አባያሬድ	አማራ	4460	ABA YARED	AMHARA
ጣፋው ለዘር	አማራ	4456	TEFAWLEZER	AMHARA
ቧሂት	አማራ	4437	BWAHIT	AMHARA
መሱራ	አማራ	4360	MESERYA	AMHARA
ካራ	ኦሮሚያ	4340	KARRA	OROMIA
ባቱ	ኦሮሚያ	4307	BATU	OROMIA
አንቀሎ	ኦሮሚያ	4300	ANKELO	OROMIA
ኮሎ	አማራ	4300	KOLO	AMHARA
ላሊበላ	አማራ	4276	LALIBELA	AMHARA
ጉና	አማራ	4231	GUNA	AMHARA
ጉጌ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	4200	GUGE	S.N.N.P.R
አቡነ ዮሴፍ	አማራ	4190	ABUNE YOSEF	AMHARA
ሄይ	አማራ	4173	HEY	AMHARA
ብርሃን	አማራ	4154	BIRHAN	AMHARA
በዳ	ኦሮሚያ	4133	BEDA	OROMIA
ጣሎ	አማራ	4100	TALO	AMHARA
አምባ ራስ	አማራ	4077	AMBA RAS	AMHARA
ካርኔ	አማራ	4070	KARNI	AMHARA
ኡራታ	አማራ	4066	URATA	AMHARA
ጭላሎ	ኦሮሚያ	4036	CHILALO	OROMIA
አቡየ ሜዳ	አማራ	4000	ABUYEMEDA	AMHARA
ሰዴ	ትግራይ	3988	SEDI	TIGRAY
አምባ ፈሪ	አማራ	3975	AMBA FERIT	AMHARA
የወል	አማራ	3859	YEWEL	AMHARA
ካካ	ኦሮሚያ	3820	KAKA	OROMIA
አዜ ገደል	አማራ	3819	ATSE GEDEL	AMHARA
ጉራጌ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	3719	GURAGE	S.N.N.P.R
ወጤ	-	3677	WOTI	-
አሞኔዋስ	አማራ	3664	AMONEWAS	AMHARA
ጉጉ	ኦሮሚያ	3623	GUGU	OROMIA
አመዳኒት	አማራ	3619	AMEDAMIT	AMHARA
የወራ	አማራ	3611	YEWERA	AMHARA
ደሎ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	3600	DELO	S.N.N.P.R
አስታ ጉማያ	አማራ	3599	ASTA GOMAYA	AMHARA
መዝዘዝ	አማራ	3596	MEGEZEZ	AMHARA
አራት መከራከር	አማራ	3577	ARAT MEKERAKER	AMHARA
አምባሰል	አማራ	3567	AMBASEL	AMHARA
ካንች	አማራ	3500	KANCHI	AMHARA
አምባ	አማራ	3485	AMBA	AMHARA
በራዝ	አማራ	3476	BERAZ	AMHARA
አበቀማ	አማራ	3468	ABEKEMA	AMHARA
ጋራሙሰታ	ኦሮሚያ	3392	GARAMULETA	OROMIA
ሰገዶ	አማራ	3355	SEGEDO	AMHARA
በዳሮጊ	ኦሮሚያ	3350	BADA ROGI	OROMIA
አዜ ፋሪህ	አማራ	3341	ATSE FARIS	AMHARA
ፋጋጃ	ኦሮሚያ	3310	FAGAJI	OROMIA
ሊጋ	አማራ	3246	LIGA	AMHARA
ዳጉዳ	አማራ	3228	DAGUE	AMHARA
ጋራጢጣ	ኦሮሚያ	3170	GARATITA	OROMIA
ሰበል	ኦሮሚያ	3130	SABEL	OROMIA
ሙክታር	ኦሮሚያ	3060	MUKTAR	OROMIA
ሲሪርታ	ኦሮሚያ	3060	SERIRTA	OROMIA
ቸፍ	አማራ	3058	CHEF	AMHARA
ዝቋላ	ኦሮሚያ	2989	ZIKWALA	OROMIA
		HEIGHT (M)	NAME OF MOUNTAIN	REGION

የመረጃው ምንጭ:-የኢትዮጵያ ካርታ ሥራ ድርጅት
Source: Ethiopia Mapping Authority

- መረጃ አልተገኘም
- Data not available.

ብሔራዊ ፓርኮች ፣ ክልሎች ፣ መጠለያዎችና የሚገኙበት ክልል
NATIONAL PARKS, GAME RESERVES, SANCTUARIES AND THEIR LOCATION BY REGION.

ሠንጠረዥ ሀ.4

TABLE A.4

ብሔራዊ ፓርኮች ፣ ክልሎችና መጠለያዎች	የሚገኝበት ክልል	ስፋት በ ኪ.ሜ. ካሬ	የተቋቋመበት ዘመን/ጁሊያ/	ከአዲስ አበባ ርቀት /በኪ.ሜ./	በውስጡ የሚገኙ ዋና ዋና የዱር እንስሳት ዝርያወች			
<u>ብሔራዊ ፓርኮች</u>						<u>NATIONAL PARKS</u>		
አዋሽ	አፋርና ኦሮሚያ	756	1958	225	ሣላ ፣ አጋዘን ፣ አምባራይሌ ፣ የሶመሪንግ የሜዳ ፍየል	AWASH	AFAR & OROMIYA	Oryx, Greated Kudu, lesser kudu
ሰሜን ተራራዎች ብ/ፓርክ	አማራ	179	1959	882	ዋሊያ ፣ ቀይ ቀበሮ ፣ ጭላዳ ዝንጂሮ ፣ ቅልጥም ሰባሪ	SIMEN	AMHARA	Sommerring's gazelle
አባያ ሻላ ሀይቆች	ኦሮሚያ	887	1963	207	ሻሎ ቆልማሚት፣ የግራንት የሜዳ ፍየል	SHALA	OROMIYA	Ethiopian wolf, Baboon/Gilada
አሞ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	4068	1958	880	ውድቢ ፣ ዝሆን ፣ ቀጭኔ ፣ ጎሽ	OMO	S.N.N.P.R	Lamal, Walya Ibex
የባሌ ተራራዎች	ኦሮሚያ	2471	1962	400	የደጋ አጋዘን/ኒያላ/፣ ቀይ ቀበሮ	BALE MTS.	OROMIYA	Flamingo, Grant's gazelle
ያንጉዲራሳ ብሔ/ፓርክ	አፋር	4731	1969	400	የዱር አሀያ ፣ ሣላ፣ የሶመሪንግ የሜዳ ፍ	YANGUDIRASA	AFAR	Eland, Elephant, Giraff, Buffalo
ማጎ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	2162	1971	782	ዝሆንና ጎሽ	MAGO	S.N.N.P.R	Mt. Nyala, Ethiopian Wolf
ነጭ ሣር	ደ.ብ.ብ.ሀ.	514	1966	500	የግራንት የሜዳ ፍየል፣ የስዊይን ቆርኬ	NACHISAR	S.N.N.P.R	Wild ass, Sommerring's gazelle Oryx
ጋምቤላ ብሔራዊ ፓርክ	ጋምቤላ	5061	1966	850	አኘር ፣ ኩዊክ ፣ ዝሆን ፣ ራዛ	GAMBELA	GAMBELA	Elephant, Buffalo
<u>የዱር አራዊት ክልሎች</u>						<u>GAME RESERVES</u>		
ምዕ/አዋሽ	ኦሮሚያና አፋር	1781	1973	300	ሣላ	AWASH WEST	OROMIYA & AFAR	White eared cob, Nile-lechwe, shoebill
አልደጌ	አፋር	1832	1973	270	የግራቭ የሜዳ አሀያ፣ ሣላ ፣ የሶመሪንግ የሜዳ ፍየል	ALDEGHE	AFAR	Lion
ባሌ	ኦሮሚያ	1766	1973	350	የደጋ አጋዘን ፣ የሚኒልክ ዱኩላ	BALE	OROMIYA	Oryx
ጨው ባህር	ደ.ብ.ብ.ሀ.	4212	1973	700	የግራቭ የሜዳ አሀያ ፣ ሣላ ፣ ሰጎን	CHELBI	S.N.N.P.R	Grevy's Zebra, Oryx
ገዋኔ	አፋር	2439	—	370	ሣላ፣ የሶሜሪንግ የሜዳ ፍየል	GEWANE	AFAR	Soemmerring's gazelle
ሚሊ ሰርዶ	አፋር	8766	—	630	የዶርክስ የሜዳ ፍየል፣ የዱር አሀያ	MILLE SERDO	AFAR	Mt. Niyala, Minilik's Bushbuck
ጣማ	ደ.ብ.ብ.ሀ.	3269	—	820	ቀጨኔ ፣ ቀይ ጦጣ	TAMA	S.N.N.P.R	Grevy's Zebra, Oryx, Ostrich
ሽሬ	ትግራይ	5000	—	1140	አጋዘን፣ አንበሳ፣ ዝሆን	KEFITA SHIRARO	TIGRAY	Soemmerring's gazelle, Oryx
<u>መጠለያዎች</u>						<u>SANCTUARIES</u>		
ባቢሊ የዝሆኖች መጠለያ	ሶማሊና ኦሮሚያ	6982	—	565	ዝሆን	BABILE	SOMALIE & OROMIYA	Dorcas gazelle, Wildass
ያቡሎ የዱር እንስሳት መጠለያ	ኦሮሚያ	2537	—	770	ቃቃ ፣ ራሬ ፣ የግራንት የሜዳ አሀያ	YABELO	OROMIYA	Giraffe, Patas
ስንት የቆርኬዎች መጠለያ	ኦሮሚያ	54	—	300	የስዊይን ቆርኬ	SINK	OROMIYA	Tiang
		SURFACE AREA (km2)	YEAR OF ESTABLISHMENT (E.C.)	DISTANCE FROM ADDIS ABABA (in kilometres)		NATIONAL PARKS GAME RESERVES, AND SANCTUARIES	LOCATION	MAJOR ANIMAL SPCLIES

የመረጃው ምንጭ:- በግብርናና ገጠር ልማት ሚኒስቴር የዱር እንስሳት ጥበቃና ልማት ድርጅት
Source:- Ministry of Agriculture, Ethiopian Wildlife Conservation Organization.

— መረጃ አልተገኘም
 — Data not available

የዋና ዋና የአየር ምርመራ ጣቢያዎች ላቲቲዩድ፣ ሎንግቲዩድ፣ ከፍታና የዝናብ መጠን
AVERAGE ANNUAL RAINFALL,LATITUDE, LONGITUDE AND ALTITUDE OF MAJOR WEATHER STATIONS

ሠንጠረዥ ሀ.5

TABLE A.5

የአየር ምርመራ ጣቢያ	ላቲቲውድ*	ሎንግ ቲውድ**	ከፍታው /በሜትር/	አማካይ የዝናብ መጠን /በሚሊ ሜትር/	የዓመቱ ብዛት	የዝናብ መጠን /በሚሊ ሜትር/		
						የከፍተኛው ዓመት	የዝቅተኛው ዓመት	
አዲስ አበባ	09 ⁰ 02'	38 ⁰ 45'	2354	1068.9	45	1552.5 (1996)	641.8 (1965)	ADDIS ABABA
ባሕር ዳር	11 ⁰ 36'	37 ⁰ 24'	1830	1465.7	25	2036.7 (1973)	1067.1 (1965)	BAHIR DAR
ኮምቦልቻ	11 ⁰ 07'	39 ⁰ 44'	1903	1049.9	39	1324.6 (1964)	598.5 (1984)	COMBOLCHA
ደብረ ማርቆስ	10 ⁰ 20'	37 ⁰ 40'	2515	1332.5	32	1677.9 (1961)	1057.3 (1978)	DEBRE MARKOS
ደብረ ዘይት	08 ⁰ 45'	38 ⁰ 56'	1900	898.8	35	1436.0 (1966)	421.1 (1956)	DEBRE ZEIT
ድሬዳዋ	09 ⁰ 36'	41 ⁰ 51'	1260	618.3	42	955.7 (1996)	357.3 (1984)	DIRE DAWA
ጎሬ	08 ⁰ 09'	35 ⁰ 32'	2002	2178.2	27	3608.2 (1969)	1512.3 (2002)	GORE
ጅማ	07 ⁰ 40'	36 ⁰ 50'	1725	1499.2	41	1966.7 (1997)	1143.8 (1999)	JIMA
	LATITUBE*	LONGITUDE*	ALTITUDE (METERES)	AVERAGE RAINFALL (MILLI- METERES)	NO. OF YEARS	THE HIGHEST YEAR	THE LOWEST YEAR	STATIONS
						RAINFALL (IN MILLI-METERES)		

ማስታወሻ:- የክንውኑ ክትትል እስከ 1994/95 ድረስ ነው።

NOTE: Number of years of observations is till 2002

በቅንፍ ውስጥ የተመለከቱት ዓመቶች ምስረቶች በአውሮፓውያን የዘመን አቆጣጠር ናቸው።

The years shown in brackets are in Gregorian Calender.

*** ከምድር ሰቅ በስተሰሜን**

* North of Equator

**** ከግሪንዊች በስተምሥራቅ**

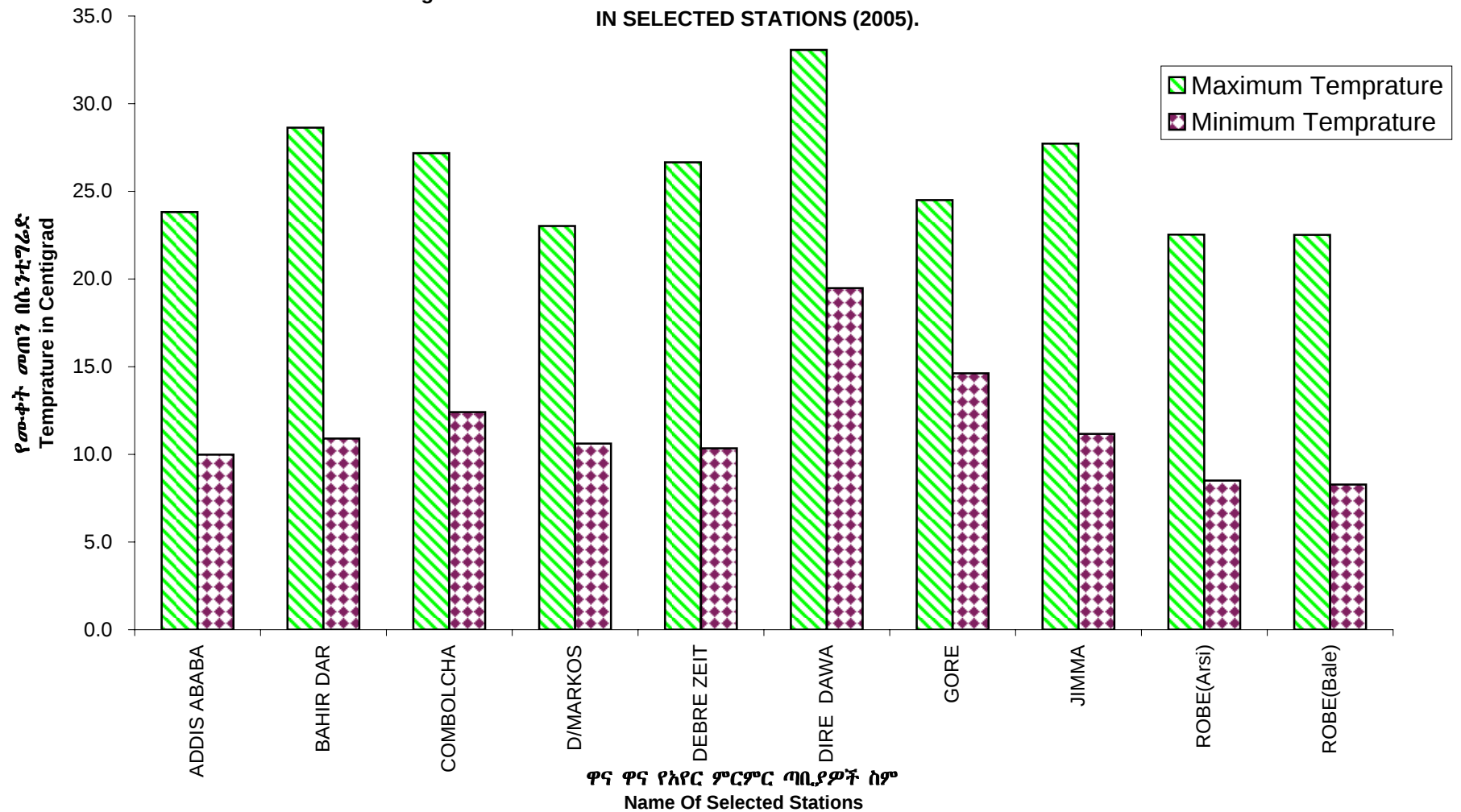
** East of Greenwich

ከብሔራዊ የሚኒስቴር ሰራተኛ አገልግሎት ድርጅት የተገኘ

Source: National Meteorological Services Agency

በዋና ዋና የአየር ምርምር ጣቢያዎች የዓመቱ አማካይ
ዝቅተኛና ከፍተኛ የሙቀት መጠን (1997/98).

Fig.A.5.1 AVERAGE ANNUAL MAXIMUM AND MINIMUM TEMPRATURE
IN SELECTED STATIONS (2005).

የማዳበሪያ ሽያጭ በክልል
SELL OF FERTILIZER IN REGIONS

ሠንጠረዥ 0.6

TABLE A.6

ክልል	1996/97			1997/98			1998/99			REGION
	ዳኝ	ዩሪያ	ድምር	ዳኝ	ዩሪያ	ድምር	ዳኝ	ዩሪያ	ድምር	
አማራ	345,941.50	100,912.00	446,853.50	213,883.70	290,571.00	504,454.70	229,477.00	242,383.50	471,860.50	AMHARA
ኦሮሚያ	622,806.00	371,415.00	994,221.00	446,595.80	343,436.50	790,032.30	25,506.50	12,321.75	37,828.25	OROMIYA
ደቡብ	154,600.00	142,406.00	297,006.00	134,068.00	17,240.30	151,308.30	66,238.70	29,080.00	95,318.70	S.N.N.P.R
ትግራይ	55,046.00	39,053.00	94,099.00	39,524.00	28,463.00	67,987.00	263.50	214.50	478.00	TIGRAY
አዲስ አበባ	—	—	—	7,377.50	4,728.00	12,105.50	—	—	—	ADDIS ABABA
ሐረሪ	400.00	200.00	600.00	700.00	600.00	1,300.00	—	—	—	HARARI
ቤንሻንጉል	3,325.00	2,385.00	5,710.00	1,547.00	1,083.00	2,630.00	—	—	—	BENSHANGULE
ሌሎች	147,807.50	172,987.00	320,794.50	153,307.00	128,846.00	282,153.00	146,978.00	131,116.50	278,094.50	OTHERS
ድምር	1,329,926.00	829,358.00	2,159,284.00	997,003.00	814,967.80	1,811,970.80	468,463.70	415,116.25	883,579.95	TOTAL
	DAP	UREA	TOTAL	DAP	UREA	TOTAL	DAP	UREA	TOTAL	
	2004			2005			2006			

የመረጃ ምንጭ:-
SOURCE :-

የግብርና ምርት ማሳደጊያዎች አቅራቢ ድርጅት
Agricultural Input supplies enterprise